

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Richardt del - Nordahl Grove lith

CA Reitzel[®] Forlag

I.W. Tegner & Kjöbenhavn[®] lith. Inst

VEDBYGAARD

i Sælland.

VEDBYGAARD

i Sælland.

En af de ældste Herregaarde i Danmark er Vebbygaard, der ligger i Rude-
Vebby Sogn, Løve Herred og Holbæk Amt, omtrent et Par Mile nord for
Slagelse. I det mindste fra Midten af det 14de Hundrebaar har der været
en Herregaard i dette Sogn. I Aaret 1364 laante nemlig Hr. Jakob
Begerer af Vitbyhvil til Torleif Nillesen Ving til Gladsaxe (i Steaane)
en Sum af 35 Mk. Sølv. I Begyndelsen af det 15de Hundrebaar var Veb-
bygaard Kronens Ejendom og bortbyttedes i Aaret 1429 imod Skjoldnæsholm,
og fra nu af saar Gaarden en Historie.

Den ny Ejer var Hr. Jørgen Rud, hvis Forældre vare Hr. Mikkel
Rud til Skjoldnæs og Fru Anne Pedersdatter Jernskæg. Hans Wit
ejede i saa lang Tid Vebbygaard, at Sognet har faaet Navn efter den. Som
Ejælgave stode hans Søn Mikkel Rud s. A. til Sors Kloster paa sin
Faders Vegne to Gaarde i Lingorp (Lingerup, Soberup Sogn) i Merløse
Herred. I Aaret 1433 fik han af Niels Welovs Arvinge Skjøde paa
Nørregaard i Sallinge Sogn i Fyn. Senere forekommer han ikke. Hans
Hustru var Fru Ingeborg Hase. Efter ham tilfaldt Vebbygaard hans Søn
Hr. Mikkel Rud, der var Gaardens Ejer i Aaret 1438, da Fru Miane
Rangkau, Dtte Meinstorps Enke, pantsatte ham en Bondegaard for en
Sum af 20 lødige Mark, hun var ham stiblig. Han var i nogle Aar Lens-
mand paa Kalundborg Slot, for hvilket han 1448 aflagde sit Regnskab. Aaret
i Forvejen havde hans Stiffader Mathias Prebbjørnsen i Egmose til-
laabt, at hans Hustru Fru Ingeborg Ovesdatter maatte være hos sin

Søn Hr. Mikkel Rud, eller hvor denne vilde, og i Følge deres frivillige
Eftikæmielse overdrog han Sønnen alt hendes Gods i Sælland, Fyn og Jylland
unbtagen Roskilde og Sultendorp By og Mølle i Vinbunge Sogn i Fyn og de
100 Mk. Rente hvert Aar i Svindborg (Svendborg), som han havde i Pant
af Kronen, hvilket alt han selv havde faaet som Laan af sin Stifføn og skulde
beholde saa længe han levede, hvorimod Stiffønnen og hans Arvinge ogsaa
skulde have dette efter hans Død. Aar 1452 afhændede han sin Del af Swan-
holm Hovedgaard til Hr. Torbern Wille af Søholm, som 1456 fik Kvit-
tering for alt det Guld og de Penbunge, han havde været den forrige Ejer
stiblig, hvorimod Hr. Torbern bedjendte sig at have oppebaaret „Fæ og fuld
Værb“ af Hr. Mikkel paa sine Broderbrørens Vegne for 49 Mark og 6
rhjnske Øylden, Kjøbesummen for en Gaard i Tersløse Sogn. Til Clement
Pedersen, Biskop i Domkapitlet i Roskilde, folgte han sin Trebiebel i tre
Gaarde i Spæringsstorp (Spærrestrup) i Hjørunde Sogn og Herred (nu
Lynge-Frederiksborg Herred). Endnu i Aaret 1462 var han i Live; thi da
var han nærværende paa Kettertinget i Kjøbenhavn i Graabrødre Klosterlue.
Han var to Gange gift, med Fru Elsebe Markmand og med Fru Katharine
Knudsdatter, hvilken sidste var Søster til Hr. Niels Knudsen til Swan-
holm. Den næste Ejer af Vebbygaard var Sønnen Jørgen Rud, der 1470
stadfæstede det Gaavebrev, hans Fader og hans Broder Dtte Rud havde ud-
stædt til Andvorskov Kloster paa noget Gods i Lundby, Tjæreby Sogn og
Hallekshøj Herred. Aar 1478 udstædte Hr. Ludveng, Præsten i Karrebæk,

VEDBYGAARD

i Sælland.

der tillige var hans Kapellan, en Røttering for 110 rhinſke Ghyden, ſom han paa Tørgen Rudſ Vegne modtog i Sakriſtiet i Roſkilde Domkirke af Kancellen Hr. Eſbern Perſon, og ſ. A. ſil Tørgen Rud Vidneſbyrd af Biſkopen i Roſkilde, paa hvis Slot Solte (Salts) han var Høvedsmænd, at han havde gjort godt Regniſtab for Indtægt og Udgift af Landgilde, Korn, Pøendinge og Smør fra den Dag af, da han havde faaet Lenet i Børgø. Hans Huſtru Fru Kirſtine Roſenkrands, Datter af Hr. Erik Otteſen til Bjørnholm og Fru Sofie Ghyldenſtjerne, vidnebe tillige med ham i Aaret 1481 at have annammet af Abbedisken i St. Klara Kloſter i Roſkilde Jomfru Cline en Gaard i det før nævnte Rundsby paa det Vilkær, at han og hans Huſtru ſkulde nyde og beholde denne Gaard i beggeſ Levedage imod en aarlig Afgift af 2 Pd. Byg og 1 Pd. Rug. Efter i nogle Aar at have været biſpøelig Lensmand ſil han det kongelige Len Mønnebøtſholm, hvilket han havde 1489, og Aaret efter var han Høvedsmænd paa Holbæk Slot og optog da et Tingsvidne af Merløſe Herredøsting om Rettighed til Uden i Skovene i de ſorrigre Høvedsmænds Tider. Med Tørgen Markmand havde han 1493 en Retsſtrib om en Søſterlob i Harreſted Høvedsgaard, hvilken Lob tilkjendtes ham. Aaret efter havde han Trætte om Forbegøds med Hr. Tørgen Paſſberg, der ſkulde ledføge Kong Hans paa en Pillegrejſe uden for Riget, og denne Strid, der ligeledes vedkom en Søſterlob i Harreſtedgaard, vedvarede ogſaa det følgende Aar. Paa ſamme Tid ſjødøde han to Gaarde til Mariager Kloſter, hvor hans Datter Jomfru Eliſe blev Nonne. Af Kongen ſil han 1495 et Værdobrev paa 108 rhinſke Ghyden og 148 Mark danſke Pøendinge, hvorfor han ſil i Pant det ſaakalte Ranes Gods i Ralls Len med ſamme Rettighed ſom hans Huſtrus Fader Hr. Erik Otteſen Roſenkrands havde haft det med. Aar 1497 fulgte han Kongen paa Tøget i Sverrige og førte da Skyttebanneret. Endnu 1499 var han Høvedsmænd paa Holbæk Slot, men ſil kort efter Stegehus paa Møn og blev tillige Rigeraad, hvilken Værdighed han havde opnaaet 1502. I ſamme Aar ſkrev han et Brev til ſin Datter Fru Anne Rud, der var gift med Hr. Henrik Krummedige, ſaaleeds lydende: „Kære Datter! ſkriver du Chriſtine (hendes Moder) til, at du villt ſende

din Datter her ned (fra Vahus), hvilket jeg kærlike beeder (at maatte ſe), og lad hende komme med det ſnareſte. Item haver jeg ſpurgt, at du haver en ſort Gangere, hvilken du villt ſælge; beeder jeg dig, at du ſender mig hannem; jeg vill betale dig, ſaa at du ſkal taſte mig. Item Kornet gælder nu libet med (hø) øe, fordi (deſaarſag) haver jeg end intet ſolgt af dit Korn; men dog haver jeg nogle Pøendinge, ſom du ſkulde haft for dit Korn i Fjor; byd mig til, om jeg ſkal ſende dig dem med det Bud, ſom ſkal føre din Datter neder, eller jeg ſkal beholde de Pøendinge hød mig, intill vi findes baade (begge). Intet mere; men ſig Hr. Henrik mange gode Nætter.“ Kort efter ſil han Kongens Paabud om i Forening med flere andre at auſøre det Føll, der ſkulde komme den i Stoſholm belejrede Dronning Chriſtine til Hjælp, og paa dette Tog tilbragte han en Tid lang hos ſin Datter og hendes Mand paa Vahus, efterſom denne en Gang under ſin Fraværelſe betroede Slottet til ham og ſin Huſtru. Efter ſin Fader Hr. Erik Otteſen Roſenkrands arbeide hans Huſtru 1503 en ſtor Del Gods. Ikke længe før ſin Død laante han Hr. Henrik Krummedige, der 1503 kjøbte Herregaarden Balden i Halland, en Sum af 1000 Mark og mere, hvilket ſes af et Brev fra ham til Hr. Henrik. Tørgen Rud døde i Aaret 1504 og blev tillige med ſin Huſtru, der forlod denne Verden 1509, begravet i Andvordſkov Kloſterkirke. Det før nævnte Ranes Gods overdrog Kongen 1505 til hans Arvinge for Livstid.

Efter Tørgen Rud arbeide hans Søn Knud Rud Vebbhyaard. Det første, Hiſtorien mælder om ham, er, at han Aar 1510 ænten ſelv var Høvedsmænd paa Borgholm paa Mønd eller og ifkun beſtyrede dette Len paa ſin Broder Ottes Vegne, imedens denne var paa en Valfart. Slottet blev belejret af de Svanſke og taget efter 18 Ugers Forløb i Slutningen af November. Sjønt Befættningen ſil frit Vortog til Danmark, maatte han finde ſig i at gaa ſom Fange til Sverrige, og endnu i Maj 1511 var han i Stoſholm. Aar 1516 ſil han af Hr. Lage Urne, Biſkop i Roſkilde, for Livstid Forleningsbrev paa Kirſens Del i Venſlev By og Arſjøtorp i Flaſkebjerg Herred med al Biſpens Tienbe af dette Gods, imod at han ſkulde ſende Wiſpen 2 Stridſtefte, naar de udtværedes til Kongens Tjenefte, være Wiſpen og hans

VEDBYGAARD

i Sælland.

Slot Solte rebebon med Hgt og Arbejde, naar det gjordes behøv, og give Wiåpen aarlig 2 Læster Korn i hans Hadebur i Roskilde. Til sin før nævnte Søster Fru Anne skrev han 1518 følgende Brev: „Broderlig, kærlig Hilsen forsendt med vor Herre! Kære Søster! Takker jeg dig gerne for alt godt, du haver altid bevist mig, hvilket du skalt altid finde mig velvillig til at forshyde med dig, imens jeg lever. Kære Søster! Som jeg skrev dig til sidst om de Penninge, jeg skulde have af Norge, beber jeg dig gerne, at du vilt sende mig dem, om Hr. Henriks Foged haver været hos dig og faaet (shyt) dig bine, med det første som der stædes Dyd her ned. Stem havde jeg aldrig troet, at Blæk og Papir skulde have blevet saa dyrt for dig; forsmåa mig ikke, for jeg er ikke saa rig som du est. Vi have baade ligget i en Darin, og haver jeg Wren endnu. Kære Søster! Raad og byd over mig som dig hør. Hermed Gud befaledes.“ Aaret efter skrev han til hende: „Kære Søster! Beber jeg dig gerne at sende mig de Penninge af Norge og Mikkel Ruds med; skrev han dig, at du skalt sende mig dem; gjøres mig nu behøv. Kære Søster! Byd mig til, hvor det gaar dig, om du faar din Forlening igjen, som Hr. Henrik hadde Brev paa. Allerkæreste Søster! Beber jeg dig gerne, at du vilt ikke undfalde mig nu, at du vilt komme til mig; er min Tro god til dig, at du kommer.“ Og paa samme Tid skrev han til hendes Mand, at det sagdes for vist, at hans Broder Mikkel Rüd var død af Pest i Sverige, og at denne i sit Testamente hadde ytret at vilde begraves i Mariager Kloster, og han bad beskaarsfag Hr. Henrik om at indfinde sig i Kjøbenhavn for at overvære denne Begravelse, og 1521 beber han ham om at være tilstede ved Kærmessen i den Anledning. At han havde Indsydhelse paa Besættelsen af Provstiet i Oslo, viser et Brev fra Kanniken Hr. Mathias i Roskilde, hvoreed denne lever ham en Ulbestinds Hjortel albeles god og ustraffelig og 20 Gylben, saafremt han behølder sit Provsti i Oslo hvit og frit for hør Mandes Liltale. I Aaret 1527 var Knud Rüd Ridder og indtraadte da i den Forening af Adelsmænd, der paatog sig at beskytte Hr. Mogens Wille til Swanholm, naar han ved Metten tilfalte Hartvig v. b. Wisch, imod bennes Frænder og Venner. Aar 1529 blev han Høvedsmænd paa Korsør

Slot og var da ogsaa optagen i Rigsraadet. Det følgende Aar indløste han to Gaarde i Kolstrup i Års Herred fra Hr. Axel Brahe. 1532 fik han Kongebrev om at maatte overbrage Korsør Slot til sin Søn Jørgen Rüd. Aaret efter døde Frederik den første, og urolige Tider begyndte. Det var da af stor Vigtighed for Aristokratiet at staa paa en god Fod med Almuen, og beskaarsfag lod Hr. Knud Rüd den 10de November 1533 sin Føged paa Bebbø Per Thde møde paa Slagelse Byting og der optage et Tingsvidne om, at han hadde spurgt Borgemeester og Raad ad, om hans Husbonde nogen Tid hadde givet den Sag af, han hadde haft med en af Borgerne Søren Jensen og bennes Rone om den Sært, der var funden i deres Hus. Tillige forespurgte han sig hos den menige Almue, om enten Hr. Knud Rüd, hans Fogeder eller Svende hadde gjort nogen af Slagelse Borgere, Mand eller Svend, Kvinde eller Mø nogen Uret, siden han som Lensmand hadde faaet Befalingen over Øyen, eller om han hadde taget Loven fra nogen. Hertil svarede Borgemeester Peder Sur og Byfoged Søren Persen, at Hr. Knud Rüd hadde opgiwet hin Sag, og at de skulde forlige Christiern Kleinfmed med den oven nævnte Søren Jensen om hin Sært; end videre, at Lensmanden ofte hadde skeedet Borgemeester og Raad til, at de i alle Sager skulde bruge Loven og beries Højs Særrettigheder til Mindelighed, og at han paa ingen Maade vilde tilstøde, at de skulde attraa eller forkrænte nogen Mandes Hæder og Wre. Paa disse Ord fik Ridesogebent et Tingsvidne af tolv Mænd. Aar 1535 var Hr. Knud Rüd med at forsvare Dragsholm Slot imod Grev Christoffer af Oldenborg. Uagtet det gode Vidnesbyrd, Slagelse Borgere hadde givet ham, hjemsggte de dog kort efter hans Gaard Bebbø og Korsør Slot; thi den 17de Septbr. 1535 skrev han til sin Søsterdatter Fru Sofie Krummebige, der var gift med Ege Wille (til Swanholm), at hans Gaard næsten var nedbrudt, saa at der intet andet var tilbage paa den uden de nøgne Bægge, og af alt, hvad der hadde været paa Korsør Slot, fik han intet. For dette sit Svørgre stævnedes han Slagelse Borgere. Paa samme Tid optog han en Fortegnelse over alt det Gods, han hadde mistet ogsaa hos sine Bønder og Tjenere, saafom: 50 Læster Korn, 600 Sider Flæsk, 300 Kvarefider, 20 Øyentroppe,

VEDBYGAARD

i Sølland.

12 Tdr. med Væs og Vilddrab og allehaande Mad, som man skal holde Nigt Hus med; ligeledes 2 Kæster Silb, $\frac{1}{2}$ Kæst Al, gammel Fisk, Rø, Ørred og Helt, af mere end 150 Marks Værdi; 2 Kæster Smør, $1\frac{1}{2}$ Kæst Mjød, 2 Amer rhinff Vin, 2 Fæde og 2 Tønder Prøvsing Öl, 2 Tdr. Hamborger Öl, $\frac{1}{8}$ Kæst Rostocker Öl, 10 Kæster Danziger Öl, 1 Kæst Vædbite, 2 Tdr. Most, 4 Skpd. Humle; 2 forseglede Kister, som tilhørte ham og hans Medarvinge og vare fulde af Breve paa Tordegods; hoav der af Guld, Sølv og rede PENDINGE var taget, vilde han ej tilfsende give; end videre en Vrhggepande, der var 200 Mark værd; en ny Kjedel paa 4 Tdr.; 4 ny Kjedler, af hvilke der gif $1\frac{1}{2}$ Tde. Vand i hver, 8 Halvtønde-Kjedler og Fjerbings-Kjedler, 60 Gryder, 4 Kobberkaner, 47 jørre og mindre Fæde, 12 Tintallerkener, 12 Kallkener, som daglig vare ved Haanden, 10 Messing-Uhseftager, 2 Messing Kroner, 6 Jærn-Kroner med mange Fiber, 2 store Jærnstager, en Del Rjokentøj og 2 Sejerværker (Ure). Af Heste havde han mistet 3 store, 2 hvide Bognheste, 6 andre Bognheste, 8 andre Heste, hvoraf 4 tilhørte hans Svende, og adskilligt Hestetøj; end videre sit eget Sværd og sin Hat med en Fjederbustl og andre Fjederbustle til 100 Gylben. Af Kvægshæver havde de taget 50 Øren, 40 Køer, 10 Kvier, 30 Ungsødd, der havde været til Foder hos Vønder, 3 Tyre, 10 Kalve, bestubn 80 Faar, af hvilke 20 engelske, 250 Geeder og 50 Svin. Af Klæde havde han mistet et Stykke brunt Engelsk, der havde kostet ham 100 Mark, $\frac{1}{2}$ Stykke afskarvet Rjfsøj, $\frac{1}{2}$ Stykke brunt groft Klæde; ligeledes 100 Alen hollandsk Lærred, af hvilket en Del stod ham i 2 Mark Alenen, og 100 Alen Lærred, der var ube for at bleges. Foruden adskilligt Graaværk havde man frataget ham en hel Del andre Klædningsstykker, som en Damastes Raabe, en sort spansk Mantel, et Par Charlagens Hofer (Venklæber) af 10 Gylbens Værdi, en Damastes Brystbng med Maarskind, 2 Tiljels Kraver, en leversarvet Pelsfrakke, en graa engelsk Kjortel, 4 Huer, hvilke der hang Stykker af Guld i, en Perlehue af 100 Gylbens Værd og 8 Skrin med hans Hustrus Linklæber i. Ligeledes havde han mistet en hel Del Sænge, Sængeklæber, Lagerer og Haandklæber, Duge og Servietter m. m. Under Borgerkrigen havde han hjulpet Klosteret i Klingssted i bets store Rød og Trang, og desaarfag tilstod Abbeden

Niels Hansen og Konventet 1536, at han og hans Hustru og de af deres Børn, som senere monne vorde Ejere af Vedbygaard, i al sin Livstid skulde nyde og oppebære Gæsteri, Forbæstning, Vgter og anden Herlighed, som plejede at gaa af Klosterets Gode Tjørnelunde i Løve Herred. Som Følge af Traktaten i Vrsnsebro 1541 imellem Nordens Konger var han en kort Tid Giesel hos Kong Gustaf, og Aaret efter var han i Bremen for at underhandle med de nederlandske Sendemænd om Fred imellem Kong Christian og den tyffe Kejser. Da Prins Frederik 1548 drog til Norge for at lade sig hylde, var Hr. Knud Rud en af de Rigraaber, der fulgte med ham. Aar 1551 var han endnu tilstede paa Kongens Reitering, og i dette Aar besang den bekjendte latinske Digter Rasmus Glab eller Erasmus Latus hans usvækkede Digtighed og Kraft. Ogsaa han fik Fornæelse paa det saa længe til hans Vt pantsatte Kanes Gode for 228 rhinff Gylben i Guld, 8 Sofimøaler, 9 $\frac{1}{2}$ Mk. Ighst og 248 Mk. danske Penge. Om hans meget store Tordegods hoved fra 1553 Lingsvidner af Luse og Flakkebjerg Herreder. Endelig døde denne rige og mægtige Mand den trede Paasfedag 1554. I en af de historiske Optegnelser fra hin Tid heber det, at han var lærd og skulde have været Bisp; men det vilde han ikke. Derimod giftede han sig med Jomfru Dorte Bølle, Datter af Mads Bølle til Tærlose og Fru Birte Daa. Hun døde 1545.

Vedbygaard tilfaldt derpaa Sønnen Jørgen Rud, der var født paa denne Gaard 1517. I Følge hans Datters Karen Ruds Optegnelser indbød man efter katolsk Skik ej alene Bispen af Roskilde og andre fornemme Geistlige tillige med adelige Herrer og Fruer til hans Daab Søndagen efter Kyndelmise, men endog de to Helgene Jørgen og Christoffer som Faddere, medens Jomfru Maria var en af hans Gudmødre. I Aaret 1535 var han fange hos Øved Christoffer af Odensborg. Lensmand paa Mariager Kloster blev han 1545, og 1548 fulgte han med Prinsesse Anna til Sachsen og var en af de Adelsmænd, der ved hendes Bryllup i Torgau skulde deltage i Dytstøbet. Efter Hjemkomsten herfra ophørte han at være Lensmand, blev atter Hoffinde, og i denne Egenkab sendtes han 1551 tillige med Arild Ugerup, Jørgen

VEDBYGAARD

i Sælland.

Marvin og Eskild Gjøe til Kalundborg Slot for tillige med Hovedsmanden Knud Pedersen Gyldestjerne at tage vare paa den fangne Kong Christiern den anden. S. A. giftede han sig med Jomfru Karen Krasse, Datter af Hans Krasse til Vaadnæs og Fru Lene Hat; hun var født 1529 og døde 1560, altsaa i den unge Alder af 31 Aar. Efter en kort Tid at have været Kongens Marskalk var han 1552 Hovedsmand paa Alsholm og ejede da Otterslev (Wintersborg) paa Laaland, som han fik med sin Husfru. Paa denne Tid udstæbte han et Gældsbevis paa 1000 Daler til Peder Dze, og deraf slutte han hver Auleaften paa Gieselsfeldt hde 50 Daler i Rente saa længe, indtil Summen var udredet; viste han sig forsummelig i at svare Renten, slutte Peder Dze og hans Arvinge have Fuldmagt til at annamme 3 Læster Korn af hans Fordegods, hvor han kunde finde det, og beholde dette Pant, indtil Summen var udredet. Hans Ridesoged paa Otterslevgaard maa have ført et slygt Hus med de stakkels Bønder, naar man skal domme efter en Boudokones Skeremaal. Hun og hendes Mand havde et Lam, der løb fra deres Faar og kom ind paa Otterslevs Grund, hvor han fik det igjen. Men Herremanden paastod, at Bonden havde sjaalet Lammet, og kastede ham i Fængsel. To af Bønderne paa Kærstrup Gods ubløste ham; men deres Husbonde Anders Gjøe hød dem at føre ham tilbage til „Stoffen“ og ikke blande sig i den Sag. Det blev haard Frost, og sex Bønder borgebe ham derfor ud for 50 Daler. Jørgen Rub og Anders Gjøe bleve imidlertid forligte om alle Sager, der vare dem imellem, og Bonden lod sig da leje til at følge med Jørgen Brahes Korn til Lybek. Under hans Fraværelse blev Lammet Kongen tilbømt, og da han var kommen hjem, blev han ført til Otterslevgaard; Fogeden tvang Forloverne til at udrede de 50 Daler, og Bonden og hans Kone bleve af Forloverne kastede ud af Gaarden og „satte paa Møbbingen“. Fogeden udfogde desuden Bonden, da Herremanden slutte hængte ham, hvor han kunde komme over ham, saa at den uhyggelige Mand maatte rymme fra Laaland fra sin Kone og deres fmaa Børn. Hendes Brødre og Frænder hulebedes over hende og lovede Fogeden 6 Lønder Løst, for at han slutte saa Lov til at komme igjen; men da de

paa Grund af den store Hede, det havde været den foregaaende Sommer, ikke kunde skaffe mere end de 2 Lønder til Veje, maatte Bonden atter fly. End videre havde Fogeden taget 2 smaa Gryder fra hende. — Ved Faderens Død 1554 blev Jørgen Rub Lensmand paa Korsør Slot, men allerede 1556 afløste Christoffer Hvitsfeldt ham; Alsholm fik han derpaa igjen. Striden imellem ham og Anders Gjøe, der i det mindste tilbøls drejede sig om Otterslevgaard, begyndte atter, og de to Adelsmænd fik i Juli 1557 et alvorligt Kongebrev om, at de slutte vel ihukomme, hvorlunde de havde givet Rigens Marsk Hr. Otte Krumpen Gaanden paa, at de slutte være hinandens „ubevarede“ med Ord og Gjerning for den Uenighed, der var imellem dem; nu havde Kongen forfaret, at der løb megen unyttig Snak og Tale dem imellem, hvisaarfag han paalagde dem at holde den „Haandafstning“, de havde gjort Marsten, saaledes som der maatte være dem selv mest Magt paaliggende“. Aaret efter i Juni Maaned lob Kongen ham vide, at det viste sig af Hans Bernekovs Regnskab, at han som Ejer af Vedbygaard tilholdt sig nogle Tiender af Vedby, Drølev, Skjellebjerg og Solbjerg Sogne som og nogle Kirketjenere og Kirkejorber i Slagelse og andensteds. Desaarfag slutte han inden Slutningen af Juli Maaned indfinde sig hos Herluf Trolle, Lensmand paa Roskildegaard, med sine Afkomstbreve; hvis dette Paabud ikke toges til Følge, slutte Herluf Trolle forfølge den Sag med Rette. Noget Unaade rammede ham imidlertid ikke; thi 1559 fik han den Peder Dze fratagne Hovedgaard Gieselsfeldt tillige med det meste af den landslygtiges andre Godser i Forlening. Med Anders Gjøe havde han atter Strid paa denne Tid, i det han paastod, at hin havde forfulgt nogle af sine Bønder et Par Gange og forbudet dem at svare Kongeskat, hvilket var Skuld i, at han ej kunde saa Skittering for Alsholm Len. Anders Gjøe fik derfor Paabud om at møde for Kongen og Rigsraadet. Alsholm Slot havde Jørgen Rub indtil Mai 1559. En Gaard under dette Len havde staaet sættelebig et Mars Tid, i det han paastod, at hin havde forfulgt nogle af sine Bønder; men hans Eftermand Mogens Griffen Normand fæstede Gaarden til en anden Bønde, og af den Aarfag tilfrev Jørgen Rub den

VEDBYGAARD

i Sælland.

Kongelige Sekretær Hans Skovgaard en Anmodning om at give Manden en Stævning over dem begge at møde for Herredagen, „at hver, der Uret haver med den fattige Mand, maatte stande hannem til Rette for sine Pændinge“. Han ender Brevet med disse Ord: „Kære Broder! Maa du vide, at Hans Steen og Hørluf Skade have redet mig til (druffet mig til), saa at Forstanden er ikke til at strive“. Lensmand paa Gjøsseløvd var han indtil 1560, og han havde nu i nogen Tid ikkun det lille Len Fjedsøgaard, som han havde faaet 1559. Da Kongens Søster Frøken Dorothea i Oktober 1561 skulde have Bryllup med Hertugen af Lüneburg, fik Jørgen Knud tillige med flere Adelsmænd Befaling til at møde i Kolding den 24de Septbr. for at ledsage Enkedronningen did. Han skulde selv have 4 Heste og 1 Staldkæpper med, og de skulde alle tage sine bedste Klæder og Guldklæder paa, saa de „dermed kunde gange Kongen og Riket til Være“. Efter at Kongen havde lagt Befrag paa Peder Døes Gods, gjorde dennes Søstre Jomfruerne Sibbele og Johanne Døe Paastand paa Kjeldbærs Gods (i Nørrejysland) som et dem tilhørende Arvegods, hvilket udgjorde ½ 8 Korns Skib. Kongen havde desangaaende tilskrevet Jørgen Knud og paalagt ham at udlægge dem dette; men desuagtet forhelst han dem det. 3 Septbr. 1561 lod Kongen ham vide, at han strax skulde til dem udrede den Rente, han deraf havde oppebaaret af deres Gods baade i Nørrejysland og i Sælland, hvis han ej vilde lide Tiltale derfor til Herredsting, Landsting og andensteds, hvor deres Ret salder.“ Aaret efter fik han Lenbrev paa en Del Gods paa Bornholm og i Nørrejysland, der ligeledes havde tilhørt Peder Døe. Under den nordiske Syvaarskrig fik Jørgen Knud i Marts 1566 Paabud om at bidrage sit til, at den søllandske Adels med Heste, Harnisk „ilig Dag og Nat uspart“ kunde indfinde sig i Krælleborg i Saane, og selv skulde han ogsaa snarest muligt komme did. Som Ritmester paadrog han sig i denne Krig ved sine Opofrelser en betydelig Gæld, hvilket hans Søn Ejler Knud til Otterølevgaard tilskrev Regeringen om i Aaret 1589. Efter at Kongen 1566 først havde tilkænt Jørgen Knud Nummedalen i Nordlandene som Len, gav han ham Aaret efter Hammergaard og Hammer Len med Stiftens Gods i Lenet og 1568

Tromsø Gods. 3 Marts 1570 fik han Herlighedsbrevet til en Del af Sørs Klosters Gods i Mørløse Herred, nemlig 6 Gaarde i Mørløse Sogn og Kongsted By; denne Landsby ligger saa nær Vedbygaard, at han nok kunde benytte Hovedet dertil. S. A. laante han af Mogens Godske til Hørbygaard 350 gode Daler, hvorfor han pantsatte ham noget Gods i Slagelse Herred, Bemmelev Sogn og Drmidølev By, hvilken Sum hans Arvinge tilbagebetalte 1573. Den 24de Oktober 1571 fik han et Brev fra Kongen om, at denne var kommen i Forsaring, at han af en Bonde havde faaet en graa Jagtkæpper, og da Kongen havde Brug for en saadan, bad og begjærede han, at Jørgen Knud vilde unde ham den og lade antorde den ind i den kongelige Stald paa Kjøbenhavns Slot. Dette var vist nok det sidste Kongebrev, Jørgen Knud fik; thi han blev kort efter syg og omskiftede Tiden med Tvingsheben den 5te December 1571.

Efter ham arvede Sønnen Knud Knud, der var født den 24de Februar 1554 paa Alsholm Slot, Vedbygaard. 3 Juni 1580 var han med i Ringsted at vælge Hertug Christian til Tronfølger. Han havde 1583 det Hæver at afrette nogle Hunde for Kongen, og med disse fik han Tilligelse at møde i Slanderborg. Den 22de Febr. 1592 havde han i Slagelse Bryllup med Jomfru Hilleborg Gylbenstjerne, Datter af Mogens Gylbenstjerne til Stjernholm og Fru Anne Sparre. Med sin Frænde Knud Eriffen Knud til Sandholt havde han 1597 en Estrid og lod tage en Stævning over ham og hans to Søstrende Korfits Knud til Rudsjærggaard og Jomfru Sofie Knud til Mønstrup, fordi deres Fader Erik Knud den Gang, da hans Fader Jørgen Knud var død, havde draget ind paa Vedbygaard, uagtet han selv var myndig paa den Tid, og havde taget denne Gaard i Besiddelse tillige med Gulb, Sølv, Klenodier, Vostab m. m., ladet forhugge og bortselge Stovene, brugt hans og hans Søstendes Bønder som sine egne og „kortselgt deres vorne Søner“; han mente desaaarsag, at de vare pligtige til efter Loven med Rigns Ed at gjøre Vedbygaards Gods saa godt som det var i Aaret 1571. Ligeledes udstædtes der en Stævning til Christoffer Balkendorff, Peder Munk, Axel Gylbenstjerne, Breide Kantjau og Jørgen

VEDBYGAARD

i Sælland.

Friis, at de skulde vidne, om de ikke havde forligt de to Frænder om den Trætte, der var imellem dem, dog saaledes, at Knud Griffen skulde give Knud Jørgensen eller hans Arvinge 6000 Daler, hvorved al gjensidig Til-tale skulde være død og magtesløs. Aar 1600 bleve endelig de to Frænder forligte. Paa den Tid var Knud Rub Hovedsmand paa Kjøbenhavns Slot og fik da kongeligt Paabud om, at de Postvoagne, som holdtes paa Slottet, skulde affattes, og at han skulde sørge for, at de 3 blaffede Heste, Kongen havde faaet af Mentemesteren Sivert Wel, atter bleve benyttede som Ride-heste; desligeste skulde en fort Hest, som hidtil havde gaaet for en Postvoagn, igjen være Ridehest. Aaret efter udstæbte Kongen et Brev til ham om at møde paa Kronborg Slot til Breide Rantzans Bryllup, og paa samme Tid bad hans Maag (Svoger) Peder Grubbe ham om hans Forbøn hos Kongen. I Aaret 1602 blev Knud Rub Lensmand paa Jungshoved Slot. 1607 omtales han som Ejer af Gods i Halland, og sidste Gang, da han saa vidt vides forekommer, er i Aaret 1612, da han var tilstede ved sin Søsters Fru Karen Ruds Forbærb. Han døde uden Tvivl et Par Aar efter; 1615 fik nemlig Palle Rosenkrands Jungshoved Len. Efter Knud Rub arvede hans Datter Lene Rub Vedbygaard, og ved sit Giftermaal med hende blev Jørgen Grubbe til Lhostrup (Christiansøe) Gaardens Ejer. Han døde i Aaret 1643, og Fru Lene Rub fik saaledes sin fæderne Gaard. Da hun vilde holde Skifte efter ham med sine Børn, fik den afdødes Søstersøn Christian Bülow, som imidlertid kort efter døde, det Høvr af Kongen, at han skulde være tilstede ved dette Skifte og paatage sig Værgemaal for hendes fire Sønner Christian, Alexander, Ejler og Sigvard Grubbe. Den ældste af disse, Christian Grubbe, fik 1645 af sin Moder det Høvr: at henvende sig til den kongelige Sekretær Otte Brøckenhus i Anledning af en Ansøgning, hun havde indgivet i Rancelliet om at faa de 7 Bøndergaarde i Byen Narager lagte fra Sæby til Vedby Sogn og Vird, efterform Præsten i Sæby havde to Sjønne Sogner, og der i Sæby Sogn alene vare over 80 Bønder foruden Annefognet Hallenslev, hvormod Vedby Præst albrig havde haft mere end 28 Gaarde i sit Sogn; at bede om Ekspetancebrev for

Vedby Præst paa Skjellebjerg Sogn, som betjentes af Præsten i Lersøse, der var en affældig Mand, og det omdøbt Lersøse hørte til Mersøse Herred, men Skjellebjerg til Løve Herred og altid tilforn havde ligget under en af Herredets Præster, ligesom Provsten aartlig var til Esterhyn der, og Præsten i Vedby, den nærmeste Sognpræst, aartlig krævede Visitationsspenge til Provsten i Løve Herred af Skjellebjerg Kirkeværge. Lersøse Sogn alene var saa godt, at en Præst kunde leve deraf, efterform dertil hørte over 44 Bøndergaarde foruden Møller og Gadehuse. — Hendes Datter Jomfru Ibe Grubbe giftede hun 1648 med Frederik v. Wernemich, og til hende aftod hun nogle Aar efter Rudsbygaard, hvor hun ogsaa selv hyppig opholdt sig. Paa Vedbygaard havde hun fra 1659 til 1682 den siden saa navnfuldige Thomas Ringo til Huslærer. Med Fru Helvig Rosenkrands, Dorkard Ruds Enke, havde hun 1664 en Retsdag, som havde det Udfald i Højesteret, at Dorkard Ruds Arvinge skulde have 2,250 Rdt. og en Bøndergaard; men Fru Helvig vilde ikke efterkomme Dommen, hvisaarog Fru Lene 1665 udbad sig en ny kongelig Dom imod hende. I Aaret 1673 skænkede hun en Klokke til Kirken i Ruds-Vedby, og kort efter døde hun; thi den 12te Juli i. A. folgte hendes Arvinge en af hendes Bøndergaarde, Sæbygaard. Hun var den sidste af denne gamle danske St. Efter Fru Lene Ruds Høvdengang arvede hendes Søn Christian Grubbe Vedbygaard. Nogle Aar i Forvejen havde hans Broder Sigvard Grubbe og hans Hustru Fru Palle Bülow faaet Bolig her. Christian Grubbe, hvis Hustru var Fru Else Ruus, var Gaardens sidste Ejer af gammel dansk Adel. Muligt er det, at begge Brødrene i Forening havde ejet Gaarden. Saa meget er vist, at den i det seneste ved det 18de Hundrebaars Begyndelse maa være gaaet over i andre Hænder; thi efter at den havde tilhørt Stalbmester Frederik v. Lüchow, havde den 1710 faaet en ny Ejer i Overste Frederik v. Warner.

Denne Mand havde i November s. A. faaet Tillæg paa Mersøse Kirke for en Sum af 38 Rdt. for en Lønde Hartkorn; men siden havde han faaet at vide, at Kongen ej vilde sælge Kirken. Hvis dette var Tilfældet, vilde det efter hans Mening volde ham et betydeligt Tab; thi han havde for at kunne

VEDBYGAARD

i Sølland.

ubrede Kjøbesummen solgt saa meget af Gaardens Gods, at det vilde styrte den paa Hartkorn, og den altsaa vorde usri. Han søgte derfor om at maatte saa Kirken, da den laa lige ved hans Hovedgaard, og han havde fæstet Tienberne. Kongen kunde det ej være til Skade, da den ikke laa i Bildtbanen, og der ingen Jagt var til den. End videre paastod han, at Renten af Pengene ej kunde faas ud af Tienben, og at Kirken maatte forshues med en Klokke m. m. Hertil svarede Kongen, at slige Indbendinger ikke kunde have nogen Betydning, da han selv havde forbeholdt sig Ret til at stadfæste Salget; men Kjøberen kunde gerne saa Kirken, dog forbeholdt Kronen sig Indløsningsret. I noget over hundrede Aar tilhørte Gaarden Slægten Varner, og Geheimmeraad Joakim Johan Hartvig v. Varner oprettebe den 17de Maj 1765 Vedbygaard til et Stamhus under Navn af Warnersborg. Han var født 1699 og døde i December 1767. Stamhuset var oprettet for hans Frænde Generalmajor Helmuth Gotthard v. Varner til Allestrup og Egemark; han døde 1775 i en Alder af 64 Aar, og hans anden Søn Hartvig Gotthard v. Varner fik, da denne skulde gaa forud for den ældste, Stamhuset; han døde 1811, efter 1794 at have sat en Fidejommiskapital paa 60,000 Rdlr. i Steden.

Efter ham tilhørte Gaarden Sønnen J. G. v. Varner (død 1824). I Aaret 1828 solgte hans Enke Vedbygaard for 60,000 Specier til Nøsesfor Keergaard, og efter ham tilhørte Gaarden fra 1845 af Hr. Melba hl, som 1853 solgte den for 300,000 Rdlr. til Proprietær Schytte, tidligere Ejer af Matstrup, og allerede i Marts 1854 købte Værnsøber Gamst fra Kjøbenhavn den for 325,000 Rdlr. I Aaret 1738 var Kjøbesummen 14,000 Kroner, og den Gang hørte Afbyggergaarden Konrabinesthst, som 1796 blev en selvstændig Ejendom med 570 Tdr. Land Ager og Eng og 90 Tdr. Land Skov, under Gaarden. Vedbygaards nuværende Ejer er Grosferer Lund, der har arvet Gaarden efter sin Formand.

Vedbygaards smukke Hovedbygning udgjør 4 Fløje af stær Grundmur, og dens ældre Del er opført i Aaret 1589 af Knud Rud.

Gaardens Ager og Engs Hartkorn, der 1770 var 54 Tdr. 7 Skpr. 2 Fd. 1 Alb., er nu 56 Tdr., imedens Skovsklyden er 10 Tdr. Fæstegobset var 1856 212 Tdr. og er nu 126 Tdr. Skovene udgjøre 370 Tdr. Land. Paa Gaardens Mark ligger Vedby Vejrs- og Hestemølle. Til Gaarden høre ogsaa Kirkerne i Kerslev og Vedby med Kirketienber.

